

VAN "SONNY" TOT "G.B.S."

Michael Holroyd, *Bernard Shaw. Volume I. 1856-1898 The Search for Love. A biography*, Random House, New York, 1988, 486 pp., \$ 24.95 (ISBN 0-394-52577-9).

Er waait een frisse wind in de wetenschap van de biografie. De nieuwe generatie biografen neemt haar opdracht erg *au sérieux* en de resultaten worden door het publiek op applaus onthaald. Richard Ellmans bekende biografieën van Joyce (1948), Yeats (1959) en Oscar Wilde (posthuum gepubliceerd, 1988) zijn trendsetters geweest van een aanpak die vooral gekarakteriseerd wordt door nauwgezet wetenschappelijk onderzoek en een onderhoudende, populariserende stijl. Het subject van de biografie, doorgaans een bekende politicus, auteur, beeldende kunstenaar wordt in al zijn glorie maar ook - 'warts and all' - in al zijn minder aantrekkelijke aspecten geportretteerd. Michael Holroyd is één van de boegbeelden van die nieuwe, vernieuwende generatie. Hij schreef reeds ophefmakende biografieën van de biograaf *par excellence* Lytton Strachey, en van de portrettist Augustus John.

Holroyd deed er 15 jaar over om het materiaal voor de Shaw-biografie te verzamelen. Het resultaat in dit eerste, alvast lijvige, deel (er zijn er drie gepland) is al bijzonder indrukwekkend. Holroyd presenteert een gaaf geschreven homogeen geheel. De sprankelende, spitsvondige stijl verrukt de lezer en voert hem mee door de al even spirituele en doordachte wereld van George Bernard Shaw. Holroyd is duidelijk van zijn subject doordrongen, niettegenstaande zijn toegeving (in het BBC-4 programma "Visiting Lives") dat Shaw ongeveer 10 brieven per dag schreef van soms meer dan 50 pp., kortom, dat hij dagelijks meer woorden neerkraakte dan hij, Holroyd, in één dag kon lezen.

Holroyds uiteenzetting is chronologisch, met uitzondering van het begin: "Bernard Shaw died on 2 November 1950 aged one week, three months and ninety-four years". Daarna volgt een korte, bijna humoristische schets van de familie en van Shaws ouders voor hun huwelijk. Eenmaal de kleine 'Sonny' geboren verlopen de jaren stapvoets. Holroyd neemt zijn tijd om het kader te schetsen waarin het genie van Shaw met veel vallen en opstaan rijpte. Het was namelijk geen gewoon gezin. Vooreerst ontbrak er elk greintje liefde en koestering. Vader Shaw zocht troost in de drank, moeder Shaw vond soelaas in de zowat permanente aanwezigheid van ene "Vandeleur Lee" een voorloper (zelfs model) van George Du Mauriers alom bekende Svengali. Lee oogstte succes met zijn zanglessen en zijn koor. Shaws moeder en zijn jongste zus, Lucinda, werden door Lee opgeleid en in zijn koor genomen. Lee hield zo het gezin financieel recht.

In 1873 trok Lee naar Londen, gevolgd door moeder en zuster Shaw.

Sonny hield het nog enige tijd in Dublin vol, als kantoorbediende, maar vond in 1876 dat zijn genie beter tot zijn recht zou komen in de metropool. Wat volgde waren een aantal jaren van extreme armoede waarin Shaw zich nog het best leek te kunnen verwarmen in de British Library en zo nu en dan een schamele cent verdiende als muziekcriticus, zij het onder de naam van Vandeleur Lee, in de *Hornet*. Er kwam pas een redelijke verbetering in zijn materiële situatie na de dood van vader Shaw in 1885 toen hij met het bescheiden legaat tenminste eens nieuwe kleren kon kopen.

Shaws eerste jaren in Londen waren hard maar vormend. De gevoelige, eerder romantische 'Sonny' maakt een metamorfose door en wordt G.B.S.. Langzamerhand bouwde hij een hechte vriendenkring uit en ontpopte zich tot één van de meest vooraanstaande leden van de 'Fabian-Society'. De lof en waardering die hij van zijn vrienden kreeg werden jammer genoeg helemaal niet door de uitgeverijen gedeeld. Hij stuurde zijn eerste werken, proza in langere of kortere vorm, naar zowat alle uitgeverijen - tevergeefs. Zijn eerste romans werden dank zij de goodwill van zijn Fabian-collega, Annie Besant, in haar politiek tijdschrift, *Our Corner*, als vervolgmans opgenomen.

Shaw zou het eerst maken als journalist. Het was zijn vriend en collega William Archer die hem binnenloodste in de redactie van enkele vooraanstaande tijdschriften zoals de *Pall Mall Gazette*, de *Magazine of Music*, de *Dramatic Review*. Shaws financiële problemen verdwenen als sneeuw voor de zon. Hij verdiende goed met zijn reviews en zette zich verder volledig in voor het socialisme. Zijn weinige vrije tijd spendeerde hij, in die jaren, in de huisgezinnen van anderen waar hij een soort reïncarnatie werd van vandeleur Lee, de man die het gezin Shaw in de tijd totaal ontwricht had. De Beatties, de Charringtons, de Avelings, de Blands, hij kwam er meer dan vaak over de vloer. Met de respectieve echtgenotes oefende Shaw zich in het onschuldig flirten. Zijn passionele liefde bewaarde hij in die jaren voor de veel oudere weduwe Jenny Patterson, en later de actrice Florence Farr. Holroyd laat de liefdesepisodes subtiel afwisselen met Shaws politieke leventje. Overigens correleerden die twee kanten van zijn drukke bestaan wel eens: de affaire met de sociaal bewogen Annie Besant lijkt mij het meest voor de hand liggend voorbeeld.

In de jaren '90 evolueerde Shaw meer en meer in de richting van het theater. Zijn laatste roman, *An Unsocial Socialist* overtuigde hem ervan dat fictie hem niet langer lag: het medium roman was, zo vond hij, ethisch onverantwoord. Zijn eerste lange stuk, *Widowers' Houses*, begon hij in 1884, in samenwerking met Archer, maar hij voltooide het pas in 1892. Daarna volgden vrij snel op elkaar *The Philanderer*, *Arms and the Man*, *Mrs. Warren's Profession* en *The Man of Destiny*. Langzaam begon zijn naam weerklank te krijgen. Zijn jaarlijkse inkomsten stegen navenant. Shaw kon zijn journalistieke werk gedeeltelijk opschorten en in 1899 was hij zelfverzekerd genoeg om de

grote stap van het huwelijk te zetten. Na de eerste 43 jaar van zijn leven in feitelijke eenzaamheid te hebben doorgebracht zou hij de volgende 43 jaar met de rijke erfgename Charlotte Payne-Townshend (zes maanden jonger dan Shaw) delen.

Holroyds stijl is verrassend, bij wijlen Shaviaans. De vaak paradoxale waarheid wordt met een kwinkslag aangebracht. Ik geef een aantal voorbeelden:

"He felt most when he was rejected, because that was the only love he knew" (p.55)

"This was only one of the many jobs that he succeeded in not obtaining over the next two years." (p.98)

"In Shaw, they had a propagandist of astonishing brilliance - a man who could, in the most forright and amusing terms, fail to speak his mind." (p.174)

De voornaamste, wellicht enige kritiek op dit werk is de totale afwezigheid van noten; frustrerend voor de geïnteresseerde die een en ander voor zichzelf wil nakijken of eventueel nog wat grondiger wil onderzoeken. Maar ook dat is, naar het schijnt, een nieuwe trend in de kunst van het biograferen. Ann Thwaite ging ook die richting uit door in haar fel geprezen monografie over Edmund William Gosse (1984) een selectie van vrij vage noten achteraan per pagina te concentreren. Het blijft evenwel fnuikend voor een kritische geest. Gelukkig belooft Holroyd een volledige bibliografie te appenderen aan het laatste volume. Het wordt dus in spanning afwachten wat delen II en vooral III zullen brengen.

Marysa DEMOOR